

Hylis procerulus (MANNERHEIM, 1823) (Coleoptera, Eucnemidae)
w Puszczy Białowieskiej

Hylis procerulus (MANNERHEIM, 1823) (Coleoptera, Eucnemidae) in the Puszcza
Białowieska primeval forest

LECH BUCHHOLZ¹, ROMAN KRÓLIK²

¹ Katedra Entomologii AR, ul. Dąbrowskiego 159, 60-594 Poznań

² Nadleśnictwo Kluczbork, ul. Mickiewicza 8, 46-200 Kluczbork

ABSTRACT. *Hylis procerulus* (MANNERHEIM) has been found in Puszcza Białowieska primeval forest a single specimen was taken in Białowieża National Park on 4th July, 1989. This is the only confirmed record of *H. procerulus* from Poland so far. Some determination problems and distribution of the genus *Hylis* GOZIS in Europe are discussed.

Z liczącego w faunie europejskiej sześć gatunków rodzaju *Hylis* GOZIS, stwierdzono jak dotychczas niewątpliwe występowanie w Polsce trzech: *H. olexai* (PALM), *H. foveicollis* (THOMSON) i *H. cariniceps* (REITTER) (BURAKOWSKI, BUCHHOLZ, 1991; LUCHT, 1987).

Gatunki z rodzaju *Hylis* są nadzwyczaj trudne do determinacji na podstawie zewnętrznych cech morfologicznych. Determinacja taka możliwa jest w zasadzie tylko w przypadku dysponowania kompletnym materiałem porównawczym (najlepiej w dłuższych seriach okazów obu płci). Stosunkowo łatwe i wykluczające możliwość popełnienia błędu, oznaczanie przedstawicieli rodzaju *Hylis*, możliwe jest wyłącznie na podstawie bardzo wyraźnych różnic w charakterze sklerytowych struktur na woreczku wewnętrznych prącia (wymagane jest odpowiednie spreparowanie genitaliów). Klucze zestawione w oparciu o te cechy zawarte są jak dotąd tylko w dwóch pracach (BURAKOWSKI, 1991; BURAKOWSKI, BUCHHOLZ, 1991). Należy zaznaczyć, iż bardzo wskazane jest (jak wynika z uwag zamieszczonych w końcowej części niniejszej pracy) posługiwanie się, przy oznaczaniu materiałów pochodzących z jakiegokolwiek części Europy (np. z Polski), kluczem obejmującym wszystkie europejskie gatunki z omawianego rodzaju.

Hylis procerulus (MANNERHEIM) znany był jak dotychczas z nielicznych stanowisk rozmieszczonych w większości w południowej Skandynawii (Norwegia, Szwecja, Finlandia), na Litwie i Łotwie. Na podstawie pojedynczych okazów wykazany został także z Francji, Szwajcarii, Austrii, Ukrainy i Bułgarii, przy czym głównie z obszarów górskich i podgórszych (BURAKOWSKI, BUCHHOLZ, 1991; LUCHT, 1976). „Katalog fauny Polski” (BURAKOWSKI i in., 1985) wymienia *H. procerulus* jako gatunek stwierdzony w naszym kraju z Wrocławia, Murcek koło Katowic, Babiej Góry i Cieszyna. Po wnikliwej weryfikacji dostępnych materiałów *Eucnemidae* z terenu Polski (BURAKOWSKI, BUCHHOLZ, 1991) okazało się, iż część tych informacji wynikała z błędnego oznaczenia okazów *H. olexai* i *H. foveicollis*. Informacje faunistyczne, których nie udało się zweryfikować z powodu nie odnalezienia materiałów dowodowych, dotyczą stwierdzenia omawianego gatunku we Wrocławiu i Cieszynie (pochodzą one z przed ponad 50 lat). Biorąc jednak pod uwagę brak pewności w oznaczaniu gatunków z rodzaju *Hylis* na podstawie cech zewnętrznych (a tylko tak mogły być one do niedawna oznaczane), opisanie z Europy w bieżącym półwieczu trzech nowych gatunków, a także często spotykane w różnych zbiorach okazy innych gatunków oznaczone jako *H. procerulus*, nie ma najmniejszej pewności, iż dane te odnoszą się w rzeczywistości do omawianego gatunku. LUCHT (1976, 1987) nie traktuje go zresztą jako stwierdzonego w Polsce. Należy nadmienić, iż ta po części nie potwierdzona (wątpliwa) a po części błędna informacja o stwierdzeniu występowania w Polsce *H. procerulus*, znalazła się w ostatnio wydanym w serii „Kluczy do oznaczania owadów Polski” kluczu obejmującym między innymi rodzinę *Eucnemidae* (BURAKOWSKI, 1991). Błąd ten wyniknął (według informacji udzielonej nam przez Pana BURAKOWSKIEGO) z nieuwzględnienia części poprawek wniesionych podczas korekty autorskiej („Klucz” został złożony do druku przed rozpoczęciem prac przeglądowo-rewizyjnych nad europejskimi przedstawicielami rodzaju *Hylis*, a ukazał się drukiem później niż publikacja będąca efektem tych prac). Z tych samych przyczyn brak jest we wspomnianym „Kluczu” szeregu danych o polskich stanowiskach *H. foveicollis*. Zweryfikowane i uzupełnione informacje o występowaniu w Polsce przedstawicieli rodzaju *Hylis* zawarte są we wspomnianej publikacji przeglądowo-rewizyjnej (BURAKOWSKI, BUCHHOLZ, 1991), która jest zresztą cytowana w „Kluczu” w wykazie piśmiennictwa (jest to wyraźną niekonsekwencją, jak już zaznaczyliśmy nie zawinioną przez autora „Klucza”).

W dniu 4 lipca 1989 roku, w Puszczy Białowieskiej, na terenie rezerwatu ścisłego Białowieskiego Parku Narodowego, w oddziale 317A, (UTM – FD95), odłowiony został w locie jeden osobnik (samiec) *Hylis procerulus* (leg. et coll. R. KRÓLIK). Jest to jak dotychczas jedyne pewne stwierdzenie występowania tego gatunku w Polsce.

Hylis procerulus, podobnie jak pozostałe gatunki z tego rodzaju, związany jest ściśle z ekosystemami leśnymi o charakterze naturalnym. Opis larwy tego gatunku, oraz dane o bionomii podaje LEILER (1973, 1976). Larwa rozwija się w murszejącym drewnie o barwie próchna jasnobrunatnej. Jest ona stadium zimującym omawianego gatunku (przepoczwarczenie następuje wiosną, a opuszczanie żerowisk przez imagines wczesnym latem). Rozwój trwa najprawdopodobniej jeden rok. Jak dotychczas *H. procerulus* znajdowany był w zmruszałym drewnie buków i świerków, wydaje się nam jednak, że gatunek drewna ma tu mniejsze znaczenie, a istotniejszym może być charakter jego zgnilizny. W związku z tym nie jest wykluczone odnalezienie go w murszejącym drewnie innych gatunków drzew, zarówno liściastych jak i iglastych.

Dotychczasowe dane odnośnie stanowisk *Hylis procerulus* (w tym stanowisko w Puszczy Białowieskiej) mogłyby sugerować, iż jest to gatunek o borealno-górskim typie rozszedlenia. Biorąc jednak pod uwagę wyjątkowo małą ilość danych faunistycznych dotyczących tego gatunku, wniosku tego nie można uznać za w pełni wiarygodny. W przypadku omawianego gatunku, jak również pozostałych europejskich przedstawicieli rodzaju *Hylis* (stosunkowo niewielka liczba znanych stanowisk i ich znaczne rozrzucenie) nie można wykluczyć, iż ich rzeczywiste (lub potencjalne) areale występowania obejmują większą część Europy, na której potencjalnym typem szaty roślinnej są lasy lub lasostepy. Nie jest też wykluczone, że areale występowania przynajmniej części europejskich gatunków z rodzaju *Hylis*, obejmują także niektóre regiony Syberii.

PIŚMIENNICTWO

- BURAKOWSKI B., 1991: Chrząszcze *Coleoptera* – *Cerophytidae*, *Eucnemidae*, *Throscidae*, *Lissomidae*. Klucze do Oznaczania Owadów Polski, Wrocław, XIX, 35–37: 1–91.
- BURAKOWSKI B., BUCHHOLZ L., 1991: Review of the European species of the genus *Hylis* GOZIS (*Coleoptera*, *Eucnemidae*) with description of new species. Ann. Upper Silesian Mus. – Entomol., 2: 103–125.
- BURAKOWSKI B., MROCKOWSKI M., STEFAŃSKA J., 1985: Chrząszcze *Coleoptera* – *Buprestoidea*, *Elateroidea* i *Cantharoidea*. Katalog Fauny Polski, Warszawa, XXIII, 10: 1–401.
- LEILER T. E., 1973: Beschreibung der Larve von *Hypocoelus procerulus* MNH.. Ent. Tidskrift, 94: 42–44.

LEILER T. E., 1976: De Nordiska *Hypocoelus*-artena och deras larver ned beskrivning mitteleuropäischer Eucnemiden (*Col.*). Entomol. Blätter, **72**, 1: 10–50.

LUCHT W., 1976: Revision mitteleuropäischer *Hypocoelus*-Funde (*Col.*, *Eucnemidae*). Entomol. Blätter, **72**, 3: 129–165.

LUCHT W., 1987: Die Käfer Mitteleuropas – Katalog. Goecke & Evers Verlag, Krefeld. 342 ss.